

การพัฒนาพิพิธภัณฑ์ชุมชนด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ในจังหวัดลำปาง

The Community Museum Development with Electronics System in Lampang Province

พระครูสิริธรรมบัณฑิต¹ บุษกร วัฒนบุตร² ณฤณีย์ ศรีสุข³ และอนุกุล ศิริพันธ์³

Phrakusirithammabandit, Busakorn Watthanabut, Narunee Srisuk and Anukul Siripun

Received: October 5, 2019

Revised: November 6, 2020

Accepted: November 19, 2020

DOI: 10.14456/jra.2021.63

บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างรูปแบบทะเบียนโบราณวัตถุของพิพิธภัณฑ์ชุมชนในระบบอิเล็กทรอนิกส์ และพัฒนาระบบอิเล็กทรอนิกส์ในการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ชุมชนในจังหวัดลำปาง เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้ทราบถึงประเด็นของการศึกษาในรายละเอียดที่สำคัญสำหรับความต้องการและประเด็นรูปแบบของระบบอิเล็กทรอนิกส์ และมีความครอบคลุมในเนื้อหาสาระสำคัญที่ทำการวิจัย จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 25 คน และจากการปฏิบัติการบันทึกภาพ เพื่อรวบรวมทะเบียนโบราณวัตถุจำนวน 3 แห่ง ได้แก่ วัดทั้ง 3 วัด จาก 3 อำเภอในจังหวัดลำปาง ได้แก่ 1) วัดปงสนุกเหนือ ตำบลเวียงเหนือ อำเภอเมืองลำปาง 2) วัดไหล่หินหลวง ตำบลไหล่หิน อำเภอกะคา และ 3) วัดบ้านหลุก ตำบลนาครี อำเภอมะทะ วิเคราะห์เนื้อหาผลการวิจัย พบว่า รูปแบบทะเบียนโบราณวัตถุของพิพิธภัณฑ์ชุมชนในระบบอิเล็กทรอนิกส์ พบว่ารูปแบบการขึ้นทะเบียนวัตถุโบราณ จะเริ่มต้นจากการทำความเข้าใจกับผู้ดูแลพิพิธภัณฑ์ การจัดทำหน้าที่ โครงสร้างการดูแล การจัดหมวดของพิพิธภัณฑ์ ซึ่งเริ่มจากการบันทึกภาพโบราณวัตถุของพิพิธภัณฑ์ชุมชนในแต่ละท้องที่ โดยผู้วิจัยได้จัดทำให้มีการจัดทำทะเบียนในแต่ละแห่ง แห่งละ 30 ชิ้น รวม 3 แห่ง มีจำนวน 90 ชิ้น ด้วยการทำการบันทึกภาพและรวบรวมข้อมูล โดยอักษรย่อในการวัดขนาดวัตถุพิพิธภัณฑ์ และระบบอิเล็กทรอนิกส์ในการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ชุมชนในจังหวัดลำปาง พบว่า การพัฒนาระบบการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ชุมชนในระบบอิเล็กทรอนิกส์ จะมีการ

^{1,3} มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง; Lampang Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

² มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ; North Bangkok University

⁴ พิพิธภัณฑ์มิวเซียมลำปาง; Museum Lampang

Corresponding author, e-mail: phanu_mculp@hotmail.com

พัฒนาระบบทะเบียน ระเบียบและวิธีปฏิบัติในการทำทะเบียนวัตถุพิพิธภัณฑ์ การกำหนดกฎเกณฑ์ การรับวัตถุ การวิเคราะห์ วัตถุ การลงทะเบียน การเก็บรักษาและ การควบคุม การเคลื่อนย้าย การตรวจสอบบัญชี โดยสร้างกระบวนการเรียนรู้ของผู้ดูแลเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงพิพิธภัณฑ์ไปสู่ Electronics Museum โดยสร้างกระบวนการเรียนรู้

Keywords: การพัฒนาชุมชน, พิพิธภัณฑ์, ระบบอิเล็กทรอนิกส์

Abstract

This research paper aimed to create the antiquities registration model of the community museum in electronics system and develop an electronics system for community museum management in Lampang Province. It was a qualitative research. The objectives of this study were to know the issues of study in detail based on need and the issues of electronic system model that covered in the essence of research from 25 key informants and from the recording operation to compile a list of 3 antiquities from 3 temples belonging to 3 districts in Lampang Province. They were 1) Wat Pong Sanuk Nuea, Wiang Nuea Subdistrict, Muang Lampang District, 2) Wat Lai Hin Luang, Lai Hin Subdistrict, Koh Kha District and 3) Wat Ban Luk, Na Khrua Subdistrict, Mae Tha District. Content analysis was conducted. The results of the research found that in the aspect of antiquities registration model, it started with understanding to the museum curator, duty arrangement, care structure, museum classification which began recording of antiquities of each local community museum. The researcher had created a registration in each of 30 pieces, 3 of them totaling 90 pieces by recording and collecting data by using abbreviations for measuring the size of museum objects and in the aspect of electronics system for community museum management in Lampang Province, it found that the development of community museum management system in electronics system will be a development of a registration system, regulations and procedures for the registration of museum objects, setting rules, object receipt, object analysis, registration, storage and control, movement, auditing by creating a learning process of the caretakers to support the transformation of the museum to the electronics museum by creating a learning process.

Keywords: Community Development, Museum, Electronics System

บทนำ

การเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นยุคที่สังคมเปลี่ยนแปลงทั้งยังมีความซับซ้อนสูง บทบาทของพิพิธภัณฑ์ที่มีใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ ซึ่งพิพิธภัณฑ์ยุคใหม่ควรมีการออกแบบพิพิธภัณฑ์ด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์เพื่อการเรียนรู้ให้ตอบโจทย์ต่อการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน โดยเฉพาะจังหวัดลำปางเป็นแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมและศูนย์กลางของศิลปะทางพระพุทธศาสนาของภาคเหนือ ซึ่งมีพิพิธภัณฑ์ในท้องถิ่นมากถึง 29 แห่ง แนวคิด E-Museum เข้ามาผืนีกกำลังส่งเสริมคุณค่าและสร้างเศรษฐกิจชุมชนด้วยพิพิธภัณฑ์ดิจิทัลศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ หรือ เนคเทค สวทช. ร่วมกับ สวทช. เครือข่ายภาคเหนือ, มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ โดยการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว. เพื่อเป็นต้นแบบสนับสนุนการท่องเที่ยวในชุมชน” มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาต้นแบบการถ่ายทอดองค์ความรู้ในการสร้างพิพิธภัณฑ์อิเล็กทรอนิกส์ (E-Museum) และระบบนำชมพิพิธภัณฑ์ (Museum Pool) ให้กับชุมชนโดยใช้หลักการมีส่วนร่วมของชุมชนที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นการเชื่อมโยงผลงานวิจัยไปสู่การใช้ประโยชน์ในการพัฒนาการท่องเที่ยว และเป็นการสร้างต้นแบบ ซึ่งพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้ (Margherita Sani, 2008) เพื่อเครือข่ายเป็นหนึ่งในเครื่องมือสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิตของทุกคน (James Bosco, 2007) เนื่องจากเป็นสถานที่ผลักดันให้เกิดความเสมอภาคในการสร้างโอกาสให้บุคคลพัฒนาศักยภาพ (Robert V. Kail and John C. Cavanaugh, 2007) ค่านิยมความรู้สึกและทัศนคติผ่านการศึกษาดั้งแต่เกิดจนตาย (Hans G. Schuetze and Catherine Casey, 2006)

จากแผนการวิจัย คณะผู้วิจัยเห็นว่าระบบพิพิธภัณฑ์อิเล็กทรอนิกส์เป็นการประยุกต์เทคโนโลยีในการจัดเก็บ บริหารจัดการ และแลกเปลี่ยนเผยแพร่ข้อมูล รวมทั้งองค์ความรู้ของพิพิธภัณฑ์ในรูปแบบดิจิทัล เป็นการอนุรักษ์ข้อมูลพิพิธภัณฑ์ให้อยู่ในรูปแบบของดิจิทัล ก่อให้เกิดสังคมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลระหว่างพิพิธภัณฑ์และผู้สนใจข้อมูลเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์ ซึ่งการสร้างพิพิธภัณฑ์อิเล็กทรอนิกส์ สามารถสร้างได้ทั้งแบบมีสถานที่จริงและไม่มีสถานที่จริงสามารถจัดทำได้ ขึ้นอยู่กับข้อมูล รูปแบบที่ต้องการนำเสนอและเอกลักษณ์เฉพาะของพิพิธภัณฑ์นั้น ๆ ทั้งนี้มีการจัดอบรมถ่ายทอดองค์ความรู้ในการจัดเก็บข้อมูลศิลปวัฒนธรรม เพื่อเผยแพร่สู่การท่องเที่ยวด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศให้กับคนในท้องถิ่น นักท่องเที่ยว หากได้มีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ ๆ ในจังหวัดลำปางให้เพิ่มมากขึ้น ก็จะเป็นการกระจายรายได้ลงสู่ชุมชนได้อีกทางหนึ่ง

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมตลอดชีวิตของชุมชน และเป็นองค์กรทางสังคมที่เป็นเครื่องมือหนึ่งในการสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนที่ทรงประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดี นำไปสู่การสร้างเครือข่าย การส่งเสริมการเรียนรู้ การพัฒนาทักษะ พัฒนาคุณภาพชีวิต สร้างความร่วมมือ เป็นองค์กรที่เชื่อมโยงอดีต ปัจจุบัน และอนาคตเข้าด้วยกัน เพื่อให้ประชาชนทุกเพศ ทุกวัย ได้มีโอกาสเรียนรู้และมีส่วนร่วมผ่านพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น เพื่อสร้างให้คนในชุมชนได้รู้จักตนเอง รู้จักแหล่งที่มาของตนเอง รู้จักชุมชน รู้จักสังคม อันจะก่อให้เกิดจิตสำนึกในชุมชนที่บ่งบอกถึงความเป็นเจ้าของ

และนำไปสู่การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นของตนให้เข้มแข็ง เพราะเมื่อคนในชุมชนมีความรู้สึกว่าเป็นเจ้าของทรัพย์สินหรือมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบสิ่งใด ๆ ก็ตาม ย่อมนำมาซึ่งความหวงแหน รักษา พัฒนา จนนำไปสู่การมีจิตวิญญาณชุมชน เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ มุ่งศักยภาพในชุมชนที่เข้มแข็ง มีการจัดการชุมชนที่ดีมีเครือข่ายชุมชน มีภาวะผู้นำชุมชนเกิดขึ้น เป็นชุมชนที่พึ่งพาตนเองได้ เป็นชุมชนสุขสงบ และเป็นการพัฒนาชุมชนแบบยั่งยืน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสร้างรูปแบบการลงทะเบียนโบราณวัตถุของพิพิธภัณฑ์ชุมชนในระบบอิเล็กทรอนิกส์
2. เพื่อพัฒนาระบบอิเล็กทรอนิกส์ในการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ชุมชนในจังหวัดลำปาง

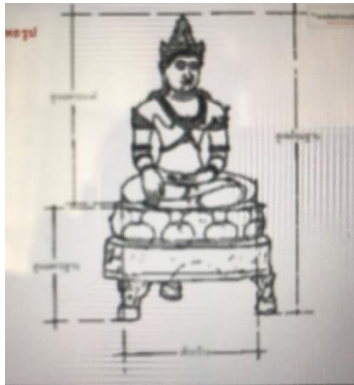
วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการศึกษาที่ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อให้ทราบถึงประเด็นของการศึกษาในรายละเอียดที่สำคัญสำหรับรูปแบบของระบบ อิเล็กทรอนิกส์ และมีความครอบคลุมในเนื้อหาสาระสำคัญที่ทำการศึกษาอย่างครบถ้วน จะทำให้ได้ทราบถึงข้อมูลเชิงลึก (In-Depth) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 25 คน และการวิจัยเชิงปฏิบัติการที่มีการจัดการถ่ายรูปแบบโบราณวัตถุเพื่อสร้างรูปแบบทะเบียนโบราณวัตถุของพิพิธภัณฑ์ชุมชนในระบบอิเล็กทรอนิกส์ ที่มีรายละเอียดชัดเจนสามารถนำมาวิเคราะห์ในเชิงตรรกะ (Analytic Induction) เพื่อมุ่งประเด็นในการปรับปรุง ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของผู้ดูแลพิพิธภัณฑ์ (Joan V. Gallos, 2006) ให้มีระบบและกลไก (Eileen Ferrance, 2000) ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured interview) มีลักษณะเป็นคำถามแบบปลายเปิด เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ซึ่งประกอบไปด้วยผู้บริหาร ผู้ปฏิบัติการ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ในสถานที่ จำนวน 3 แห่ง ได้แก่วัดทั้ง 3 วัด จาก 3 อำเภอในจังหวัดลำปาง ได้แก่ 1) วัดปงสนุกเหนือ ตำบลเวียงเหนือ อำเภอเมืองลำปาง 2) วัดไหล่หินหลวง ตำบลไหล่หิน อำเภอกะคา และ 3) วัดบ้านหลุก ตำบลนาคร้ว อำเภอแม่ทะ ได้แก่ผู้บริหารพิพิธภัณฑ์ 5 รูป/คน คณะทำงานหรือผู้นำชุมชน 5 รูป/คน ประชาชนผู้มาใช้บริการ 10 รูป/คน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder) 5 รูป/คน

สรุปผลการวิจัย

1. รูปแบบทะเบียนโบราณวัตถุของพิพิธภัณฑ์ชุมชนในระบบอิเล็กทรอนิกส์ พบว่ารูปแบบและการขึ้นทะเบียนวัตถุโบราณ จะเริ่มต้นจากการทำความเข้าใจกับผู้ดูแลพิพิธภัณฑ์ การจัดทำที่ โครงสร้างการดูแล การจัดหมวดของพิพิธภัณฑ์ ซึ่งเริ่มจากการบันทึกภาพโบราณวัตถุของพิพิธภัณฑ์ชุมชนในแต่ละท้องที่ โดยผู้วิจัยได้จัดให้มีการจัดทำทะเบียนในแต่ละแห่ง แห่งละ 30 ชิ้น รวม 3 แห่ง มีจำนวน 90 ชิ้น ด้วยการทำการบันทึกภาพและรวบรวมข้อมูล โดยอักษรย่อในการวัด

ขนาดวัตถุพิพิธภัณฑ์จะมีการบันทึกในลักษณะ ดังต่อไปนี้ ส. = สูง ก. = กว้าง ย.= ยาว สฐ. = สูงพร้อมฐาน ตก. = ตักกว้าง ศก. = เส้นผ่านศูนย์กลาง รฐก. = ฐานกว้าง นน. = น้ำหนัก รฐส. = ฐานสูง ปก. = ปากกว้าง สผ. = สูงพร้อมฝา

ภาพที่ 1 ตัวอย่างการทำทะเบียนวัตถุพิพิธภัณฑ์

สรุปและสร้างรูปแบบระบบทะเบียนด้วยวิธีการบันทึกข้อมูล ถ่ายภาพโบราณวัตถุ ตรวจสอบประวัติที่มา ทำทะเบียน บันทึกโดยสร้างรายละเอียดและบันทึกลงตาราง จัดทำเป็น Museum Registration for Inventory ข้อมูลประวัติเรื่องราววัตถุภายในพิพิธภัณฑ์ เพื่อสำรวจและบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรควบคุมจำนวนวัตถุ , จัดเก็บอย่างเป็นระเบียบ, จัดทำเอกสารสำคัญ และ Scientific Catalogue เป็นหลักฐานสำคัญป้องกันความพลอดภัย เพื่อศึกษาค้นคว้าเรื่องราวของวัตถุในแง่มุมต่าง ๆ เช่น ศิลปะ ประวัติศาสตร์โบราณคดี ดังตัวอย่าง Table 1

ตารางที่ 1 ตัวอย่างรูปแบบการบันทึกทะเบียนโบราณวัตถุของพิพิธภัณฑ์ชุมชนในระบบอิเล็กทรอนิกส์

ที่	หมายเลขทะเบียน	ชนิดของวัตถุ	ขนาด	วัตถุดิบ	ประวัติความเป็นมา

2. ระบบอิเล็กทรอนิกส์ในการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ชุมชนในจังหวัดลำปาง พบว่า การพัฒนาระบบการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ชุมชนในระบบอิเล็กทรอนิกส์ จะมีการพัฒนาระบบทะเบียน ระเบียบและวิธีปฏิบัติในการทำทะเบียนวัตถุพิพิธภัณฑ์ การกำหนดกฎเกณฑ์ การรับวัตถุ การวิเคราะห์ วัตถุ การลงทะเบียน การเก็บรักษาและ การควบคุม การเคลื่อนย้ายการตรวจสอบบัญชี โดยสร้างกระบวนการเรียนรู้ของผู้ดูแลเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงพิพิธภัณฑ์ไปสู่ Electronics Museum โดยสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปในรูปแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการผ่าน 8 วิธีการ คือ 1) Guided Observation 2) Inquiry Based Learning 3) Photograph

and workshop 4) Electronics Museum 5) Electronics Museum Knowledge Model 6) Coaching 7) Facilitator และ 8) การให้ความรู้เรื่อง Electronics Museum และ พัฒนาทักษะของผู้ดูแล Electronics Museum ทั้งแบบทางการ ไม่เป็นทางการ สามารถที่จะนำความรู้และทักษะที่ได้จากการพัฒนาไปประยุกต์ใช้กับพิพิธภัณฑ์สามารถสร้างเครื่องมือการพัฒนาพิพิธภัณฑ์ให้ไปสู่ Electronics Museum เพื่อพัฒนาพิพิธภัณฑ์ภายใต้การ ดูแลของตนให้เป็นการกระตุ้นความอยากรู้ในลักษณะของการเรียนรู้อย่างไม่ เป็นทางการของคนในชุมชน ได้แก่การจัดทำแผนการเรียนรู้อสำหรับผู้เข้าชม การปรับปรุงแบบการ จัดแสดงที่ดึงดูดความสนใจของผู้เข้าชม เพื่อนำไปสู่การสร้างเครื่องมือ QR code สำหรับการนำเสนอข้อมูลในพิพิธภัณฑ์ คู่มือการนำชม และเครื่องมือการถ่ายทอดองค์ความรู้ผ่านสื่อออนไลน์ เป็นต้น

อภิปรายผลการวิจัย

1. รูปแบบทะเบียนโบราณวัตถุของพิพิธภัณฑ์ชุมชนในระบบอิเล็กทรอนิกส์ พบว่ารูปแบบและการขึ้นทะเบียนวัตถุโบราณ มีการจัดทำเพื่อสร้างเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุมาลี ชัยเจริญ (2561) พบว่า พุทธิปัญญา (Cognitive) เป็นการให้ความสำคัญในการศึกษาเกี่ยวกับปฏิสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้าภายนอก ซึ่งส่งผ่านโดยสื่อต่าง ๆ กับสิ่งเร้าภายใน ซึ่งได้แก่ ความรู้ความเข้าใจ หรือ กระบวนการรู้คิด หรือ กระบวนการคิด (Cognitive Process) ที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ ขอบเขตที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการคิด (Cognitive Process) ดังกล่าวข้างต้นได้แก่ ความใส่ใจ (Attending) การรับรู้ (Perception) การจำได้ (Remembering) การคิดอย่างมีเหตุผล (Reasoning) จินตนาการหรือการวาดภาพในใจ (Imagining) การคาดการณ์ล่วงหน้าหรือการมีแผนการณ์รองรับ (Anticipating) การตัดสินใจ (Decision) การแก้ปัญหา (Problem Solving) การจัดกลุ่มสิ่งต่าง ๆ (Classifying) การตีความหมาย (Interpreting) ฯลฯ จะตระหนักถึงความสำคัญเกี่ยวกับตัวผู้เรียนมากกว่าบทบาทภายนอก และหันมาให้ความสนใจกับบทบาทของผู้เรียนในการเรียนรู้ โดยเป็นผู้ที่ลงมือกระทำ (Active) เพิ่มขึ้นและลดการควบคุมจากสภาพการณ์ภายนอก และสอดคล้องกับงานวิจัยของฉลาด จันทรมบัติ (2550) พบว่า 1) รูปแบบการจัดการความรู้องค์กรชุมชนที่พัฒนาประกอบด้วย ขั้นตอนเตรียมชุมชน เช่น การสร้างแรงจูงใจ และสร้างจิตสำนึกในการทำงานร่วมกันของคนในชุมชน ขั้นสร้างวิสัยทัศน์ ขั้นจัดทำแผนพัฒนาศักยภาพ ขั้นการนำแผนไปปฏิบัติและพัฒนางาน และขั้นประเมินผลสรุป 2) ผลการนำรูปแบบการจัดการความรู้องค์กรชุมชนไปทดลองใช้กับองค์กรชุมชนเป้าหมาย 8 องค์กรเป็นเวลา 8 เดือน พบว่า ทุกกลุ่มองค์กร เกิดนักจัดการความรู้ในชุมชน มีการดำเนินการจัดการความรู้ การตั้งคำถามและการปฏิบัติ โดยการแก้ปัญหาคือกระบวนการเรียนรู้ซึ่งประกอบด้วย การสร้างความรู้ การจำแนกความรู้ การจัดเก็บ การนำไปใช้ การแลกเปลี่ยนและการประเมินผลความรู้ มีศูนย์จัดการความรู้ขององค์กรที่ขับเคลื่อนให้กลุ่มพึ่งตนเองได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ทั้งบนเวทีจริงและเวทีเสมือน 3) กลุ่มเป้าหมายมีความพึงพอใจในการดำเนินการจัดการความรู้โดยรวมอยู่ในระดับมาก และ 4) ปัจจัยแห่งความสำเร็จของการจัดการความรู้

2. ระบบอิเล็กทรอนิกส์ในการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ชุมชนในจังหวัดลำปาง พบว่า การพัฒนาระบบการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ชุมชนในระบบอิเล็กทรอนิกส์ จะมีการพัฒนาระบบทะเบียน ระเบียบและวิธีปฏิบัติในการทำทะเบียนวัตถุพิพิธภัณฑ์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเอื้อมอร ชลวร (2555) พบว่า หลักธรรมที่โดดเด่นในพระพุทธศาสนาที่ทำให้เกิดกระบวนการสืบทอดอายุพระพุทธศาสนาได้ยาวนานมีอยู่ 4 หมวด คือ 1) การใช้หลักไตรสิกขา ในการจัดสร้างสังคมให้เข้าใจซึ่งกันและกัน 2) การสร้างกระบวนการเรียนรู้จากภายในด้วยหลักสาราณียธรรม 3) กระบวนการจัดการสังคีตร้อยกรองพระธรรมและพระวินัยให้เป็นหมวดหมู่ ง่ายต่อการจดจำและนำไปปฏิบัติและ 4) กระบวนการสร้างสังคมแห่งสงฆ์ อันได้แก่ การมีพระวินัยและระเบียบวิธีปฏิบัติว่าด้วยการรวมตัวเป็นหมู่สงฆ์จากองค์ความรู้ในด้านการจัดการความรู้ และองค์ความรู้ในพระพุทธศาสนาที่ผ่านมา ผู้วิจัยได้นำพุทธธรรม ทั้ง 4 หมวดเข้ามาประยุกต์สร้างรูปแบบจัดการความรู้เชิงพุทธบูรณาการ ผู้วิจัยเริ่มจากการประยุกต์โมเดลเกลียวความรู้ของอิกุจิโร่ โนนาเกะ (Ikujiro Nonaka) ที่เรียกว่า เซกิ (SECI) มาเป็นแนวคิดหลักของการปฏิบัติ ซึ่งมีองค์ประกอบ 4 แบบด้วยกันคือ 1) การขัดเกลากาย สังคม (Socialization) 2) การสกัดความรู้ออกจากตัวคน (Externalization) 3) การผสมผสานความรู้ (Combination) 4) การผนึกความรู้ในตน (Internalization) เป็นพลวัตร ที่มีการหมุนในลักษณะที่เป็นเกลียว (Spiral) เป็นการสร้างความรู้ใหม่ที่ไม่รู้จบ แล้วนำหลักพุทธธรรม 4 หมวด ข้างต้นมาเสริมแรงผลักดันให้เกิดพลังในการขับเคลื่อน ซึ่งได้เสนอเป็นแบบจำลองใหม่ หลังจากนั้น ได้นำแบบจำลองดังกล่าวมาทำการตรวจสอบองค์ความรู้ด้วยผู้ทรงคุณวุฒิด้วยกระบวนการสนทนากลุ่ม (Focus Group) สรุปผลว่าได้แบบจำลองการจัดการความรู้เชิงพุทธบูรณาการที่พร้อมนำไปใช้งานได้ในองค์กรทั่วไป และสอดคล้องกับงานวิจัยของศุภกรณ์ ดิษฐพันธ์ (2540) มีจุดมุ่งหมายเพื่อรวบรวมพื้นฐานและแสดงให้เห็นถึงความหมาย คุณค่าของการดำเนินชีวิต และภูมิปัญญาของชาวบ้านที่มีการเลือกสรรวัตถุดิบ ๆ ตัวมาใช้ในการดำรงชีวิต ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นถึงคุณค่าของวัฒนธรรมพื้นบ้านในเขตจังหวัดนครปฐม ราชบุรีและเพชรบุรี ที่มีคุณค่าและสืบทอดต่อ ๆ กันมาอย่างน่าสนใจ อีกทั้งยังเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทของคนในแต่ละสังคมแต่ละท้องถิ่นให้เกิดความรู้ ความเข้าใจถึงความเป็นมาของวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่นอย่างถูกต้อง ในรูปแบบของพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิตและผสมผสานเข้ากับงานศิลปกรรมต่าง ๆ ที่มีอยู่ในแต่ละท้องถิ่นได้อย่างดียิ่ง รวมทั้งสอดคล้องกับงานวิจัยของอมร ประพันธ์ (2554) พบว่า การใช้สถานที่ในการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ หากสามารถทำให้พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นที่จะเกิดขึ้น เข้าไปผสมกลมกลืนกับวิถีชีวิตประจำวันระหว่างคนกับวัดแล้ว จะนำมาซึ่งความสำเร็จในการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น และในส่วนของวัตถุโบราณมีค่าก็ควรที่จะการจำลองเพื่อลดปัญหาการรักษาความปลอดภัยและง่ายในการดูแลรักษา การใช้รูปภาพประกอบการจัดแสดงจะช่วยให้ผู้คนที่สนใจเข้าใจความเป็นอยู่และวัฒนธรรมประเพณีของผู้คนในท้องถิ่นนี้ได้ดียิ่งขึ้น แนวทางการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นให้ประสบความสำเร็จและมีความยั่งยืน นอกจากเป็นการรวบรวมสิ่งต่าง ๆ ที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นตัวตนของคนในท้องถิ่น

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาวิจัย สามารถสรุปองค์ความรู้ได้ดังนี้

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากภาพ The Community Museum Development with Electronics System of the in Lampang Province จะกลายเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ มีองค์ความรู้ภายในชุมชนที่เข้มแข็ง มีการจัดการชุมชนที่ดีมีเครือข่ายชุมชน มีภาวะผู้นำชุมชนเกิดขึ้น เป็นชุมชนที่พึ่งพาตนเองได้ เป็นชุมชนสุขสงบ และเป็นการพัฒนาชุมชนแบบยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

แนวทางในการจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ควรจะสร้างให้เป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต เนื่องจากพิพิธภัณฑ์เป็นแหล่งอ้างอิงและสืบทอดคุณค่า เอกลักษณ์และมรดกของชาติ เพื่อเป็นแหล่งแสดงวิถีชีวิตและศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น เพื่อเป็นแหล่งศึกษาค้นคว้าวิจัยเฉพาะทาง เพื่อเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ตลอดชีวิตของชุมชน เพื่อส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัย สามารถส่งเสริมให้คนในชุมชนเกิดความคิดสร้างสรรค์ ความสนุก การเรียนรู้ร่วมกัน ความมีน้ำใจ แสดงให้เห็นถึงความคิดสร้างสรรค์ด้านผลกระทบและด้านความยั่งยืน เกิดความตระหนักในคุณค่าของพิพิธภัณฑ์

เอกสารอ้างอิง

- ฉลาด จันทรมบัติ. (2550). *การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ขององค์กรชุมชน*. (ดุชนิพนธ์ การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและการพัฒนาการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ศุภกรณ์ ดิษฐพันธ์และวินัย วรวัตร. (2540). *รูปแบบพิพิธภัณฑ์วัฒนธรรมพื้นบ้าน: สีสันของมิติวัฒนธรรม*. (รายงานการวิจัย). สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ: กระทรวงศึกษาธิการ
- สุมาลี ชัยเจริญ. *งานพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้*. เข้าถึงได้จาก http://www.elearning.msu.ac.th/opencourse/503710/periodical/periodical_08_3.html
- อมร ประพันธ์. (2554). *แนวทางการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ตำบลหน้าพระธาตุ อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี*. (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการทรัพยากรเพื่อความมั่นคง). คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- เอื้อมอร ชลวร. (2555). *การจัดการความรู้เชิงพุทธบูรณาการ*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- Bosco, J. (2007). *Lifelong Learning: What? Why? How?*. Retrieved from <http://homepages.wmich.edu/~bosco/docs/LifelongLearning-2.pdf>
- Ferrance, E. (2000). *Action research*. Retrieved from https://www.brown.edu/academics/educationalliance/sites/brown.edu/academics/education-alliance/files/publications/act_research.pdf
- Gallos, J. V. (2006). *Organization development*. (2nd ed). San Francisco, CA: John Wiley & Sons.
- Kail, R. V. & Cavanaugh, J. C. (2007). *Human Development: A life-span View*. (4th ed). CA: Thomson Learning, inc.

- Sani M. (2008). *What have museums got to do with lifelong learning? Newsletter of The Network of European Museum Organizations*. Retrieved from <http://www.nemo.org/fileadmin/Dateien/public/NEMONews/NEMOnews2-08.pdf>
- Schutze, H. & Casey, K. (2006). Models and meaning of lifelong learning: progress and barriers on the road to learning society. *International Journal of Lifelong Education*, 36(3), 287-297.